

UCHWAŁA NR XX/119/2016
RADY POWIATU TORUŃSKIEGO
z dnia 24 sierpnia 2016 r.

w sprawie przyjęcia Powiatowych Programów Profilaktycznych w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie w Powiecie Toruńskim na lata 2016 - 2020

Na podstawie art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 814), art. 6 ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz.U. z 2015 r., poz. 1390), uchwała się co następuje:

§ 1. Przyjmuje się do realizacji Powiatowe Programy profilaktyczne w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie w Powiecie Toruńskim na lata 2016-2020.

- 1) "Powiatowy program profilaktyczny pomocy dzieciom w wieku od 14 do 18 lat, dotkniętych przemocą domową lub będących jej świadkami, które na mocy postanowienia sądu przebywają w pieczy zastępczej w powiecie toruńskim na lata 2016 - 2020" stanowi załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.
- 2) "Powiatowy program działań profilaktycznych w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie w powiecie toruńskim na lata 2016 - 2020" stanowi załącznik nr 2 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Toruńskiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Powiatu Toruńskiego

Tomasz Zakrzewski

Uzasadnienie

W związku z art. 6 ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz.U. z 2015 r., poz. 1390) do zadań własnych powiatu należy w szczególności

opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym, mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie.

Przejawem przemocy wobec dzieci jest nie tylko stosowanie kar cielesnych oraz zadawanie cierpień psychicznych, ale również zaniedbywanie opieki nad dzieckiem, które ma

konsekwencje dla zdrowia fizycznego lub psychicznego dziecka. Jako przemoc kwalifikują się także celowe zaniechanie działań, które mogłyby zapobiec krzywdzie dziecka.

Sprawcami przemocy często są osoby bliskie dziecku: rodzice, dziadkowie, opiekunowie.

Konsekwencje stosowania przemocy wobec dziecka mogą dotyczyć wszystkich sfer jego życia: fizycznej, emocjonalnej, poznawczej i społecznej. Zdarza się, że konsekwencje przemocy emocjonalnej są dla dziecka trudniejsze, bardziej bolesne i pozostawiające trwalszy ślad niż przemoc fizyczna. Umiejętność rozpoznawania symptomów przemocy wobec dzieci jest konieczna, by móc ochronić je przed krzywdzeniem i zaniedbywaniem.

Wdrożenie w życie programów profilaktyczno-edukacyjnych, mają na celu promowanie prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą, udzielanie specjalistycznego wsparcia oraz prowadzenie spotkań profilaktyczno-wychowawczych dla dzieci i młodzieży, co wynika z realnych potrzeb środowiska lokalnego i stanowi ważny element w budowaniu spójnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie Powiatu Toruńskiego, jak również ograniczenie problemu i skutków stosowania przemocy.

Realizację programów będą sprzyjać dbałości o prawidłowość przebiegu procesu wychowawczego oraz respektowaniu praw dzieci pozostających w środowiskach zagrożonych przemocą w rodzinie, jak również w pieczy zastępczej.

Niniejsze Programy profilaktyczne pozostają w spójności z Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Toruńskim na lata 2014 –2018 przyjęty uchwałą Rady Powiatu Toruńskiego nr XLVIII/240/2014 z dnia 29 października 2014 r.

Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XX/119/2016
RADY POWIATU TORUŃSKIEGO
z dnia 24 sierpnia 2016 r.

***POWIATOWY PROGRAM PROFILAKTYCZNY POMOCY DZIECIOM
W WIEKU OD 14 DO 18 LAT DOTKNIĘTYCH PRZEMOCĄ DOMOWĄ
LUB BĘDĄCYCH JEJ ŚWIADKAMI, KTÓRE NA MOCY
POSTANOWIENIA SĄDU PRZEBYWAJĄ W PIECZY ZASTĘPCZEJ
W POWIECIE TORUŃSKIM NA LATA 2016 - 2020***

TORUŃ 2016 R.

WSTEP

Jednym z wielu problemów społecznych rozpowszechnionym na całym świecie jest przemoc. Jest ona wszechobecna w wielu dziedzinach życia, jednak najsmutniejsze jest to że dotyka ona całą rodzinę. Jej szczególność polega na tym, że występuje wśród osób sobie najbliższych, które z założenia powinny być dla siebie oparciem, darzyć się wzajemną miłością i szacunkiem. Niestety, osoby stosujące przemoc nie rozumieją i nie szanują tych wartości. Przemoc, choć społecznie nieakceptowana rządzi się swoimi prawami i dotyka kalecząc najsłabsze ogniwa w rodzinie, między innymi dzieci.

Bez względu na to czy dziecko jest ofiarą czy tylko świadkiem przemocy, spustoszenia w jego psychice są ogromne. Rzutują one na rozwój dziecka i są zagrożeniem dla jego funkcjonowania w przyszłości i prawidłowego wypełniania ról społecznych jako dojrzałej jednostki.

PRZEPISY PRAWNE STOSOWANE W WALCE Z PRZEMOCĄ

Problem przeciwdziałania przemocy w rodzinie regulują przepisy szczegółowe oraz inne dokumenty, w tym:

1. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2015 r. poz. 1390).
2. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2015 r., poz. 163 ze zm.).
3. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz.U. z 2015 r., poz. 1286 ze zm.).
4. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks Postępowania Karnego (Dz. U. z 1997 r. Nr 89, poz. 555 ze zm.)
5. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy ”Niebieska Karta” (Dz. U. z 2011 r., Nr 209, poz. 1245).

6. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 marca 2011 r. w sprawie procedury postępowania przy wykonywaniu czynności odebrania dziecka z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie (Dz. U. z 2011 r. Nr 81, poz. 448).

Inne dokumenty niezbędne do realizacji Programu:

1. Uchwała Nr XXIX/220/06 Rady Powiatu Toruńskiego z dnia 19 czerwca 2006 r. w sprawie uchwalenia Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych oraz Polityki Prorodzinnej w Powiecie Toruńskim w latach 2006 – 2016.
2. Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie w Powiecie Toruńskim na lata 2014-2018 przyjęty uchwałą Rady Powiatu Toruńskiego nr XLVIII/240/2014 z dnia 29 października 2014 r.
3. Zarządzenie Nr 4/06 Dyrektora Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie z dnia 22 czerwca 2006 r. w sprawie wdrożenia Programu systemowej opieki nad dzieckiem i rodziną w Powiecie Toruńskim w latach 2006-2016.
4. Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej z 2000 r.
5. Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie obecnej sytuacji oraz przyszłych działań w zakresie zwalczania przemocy wobec kobiet (2004/2220 (INI)).
6. Konwencja o Prawach Dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. ratyfikowana przez Prezydenta Polski na mocy ustawy z dnia 21 września 1990 r. o ratyfikacji Konwencji o prawach dziecka, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych z dnia 20 listopada 1989 r.

PRZEMOC W RODZINIE I JEJ RODZAJE

Przemoc. To jedno krótkie słowo o negatywnym zabarwieniu emocjonalnym posiada wiele definicji.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie określa przemoc w rodzinie jako „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienie i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”.

Według prof. Ireny Obuchowskiej (psychologa i pedagoga) - „przemoc to oddziaływanie na drugą osobę siłą fizyczną lub psychiczną w celu przymuszenia jej do podporządkowania się jej woli” – Kwartalnik Pedagogiczny 1989/4. Natomiast Anna Lipowska-Teutsch (psycholog kliniczny) charakteryzując przemoc w rodzinie wskazuje, że są to wszelkie „odmiany złego traktowania tych członków rodziny, którzy nie są w stanie skutecznie się bronić” – Rodzina a przemoc – W-wa 1995, PARPA.

Przemoc w rodzinie to zachowania mające na celu sprawowanie kontroli nad bliską osobą, nie zwracając uwagi na potrzeby, chęci i zdanie ofiary przemocy. W tym układzie istnieje dysproporcja sił pod względem fizycznym lub psychicznym. Działania sprawcy przemocy lub ich zaniechanie narusza prawa i dobra osobiste ofiary powodując jej cierpienie i ból. Chociaż przemoc przybiera różne formy, każda stanowi zagrożenie i jest niezgodna z prawem. Wyróżnia się następujące formy przemocy:

1. **Przemoc fizyczna** – polega na naruszaniu nietykalności fizycznej powodując uszkodzenie ciała lub niesie za sobą takie ryzyko. Do takich zachowań zalicza się m.in.: popychanie, szarpanie, odpychanie, obezwładnianie, przytrzymywanie, krępowanie ruchów, policzkowanie, szczypanie, kopanie, duszenie, bicie otwartą ręką i pięściami, bicie przedmiotami, parzenie, polewanie substancjami żrącymi, topienie, użycie broni, porzucanie w niebezpiecznej okolicy, nieudzielanie koniecznej pomocy.

2. **Przemoc psychiczna** – polega na naruszeniu godności osobistej. Ta forma przemocy zawiera groźby i przymus. Jest to najczęściej występującą formą przemocy oraz najtrudniejsza do udowodnienia. Zalicza się do niej m.in.: straszenie samobójstwem, użyciem przemocy, zabranie dzieci, upokarzanie, używanie wulgarnych słów, wmawianie, że jest się osobą głupią, chorą psychicznie, wyśmiewanie poglądów, religii, pochodzenia, narzucanie własnych poglądów, karanie przez odmowę uczuć, zainteresowania, szacunku, stała krytyka, kontrolowanie i ograniczanie kontaktów z innymi ludźmi, czytanie osobistej korespondencji, ujawnianie sekretów, tajemnic, niszczenie przedmiotów o szczególnej wartości, symbolice.

3. **Przemoc seksualna** – polega na naruszeniu intymności. Jest to zmuszanie do odbycia stosunku lub poddania się innym zachowaniom seksualnym, wymuszanie współżycia w nieakceptowanej formie, wymuszanie seksu z osobami trzecimi, sadystyczne formy współżycia seksualnego, demonstrowanie zazdrości, krytyka zachowań seksualnych, wyglądu, obmacywanie, gwałt. Przymuszanie może polegać na użyciu siły fizycznej bądź na szantażu emocjonalnym.

4. **Przemoc ekonomiczna** – polega na naruszeniu własności. Jest to celowe niszczenie czyjejś własności, pozbawianie środków do życia, utrzymywanie osoby w całkowitej zależności

finansowej. Do takich zachowań zalicza się m.in.: odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej, niszczenie rzeczy, włamanie do zamkniętego osobistego pomieszczenia, kradzież, używanie rzeczy bez pozwolenia, dysponowanie czyjąś własnością, sprzedawanie osobistych lub wspólnych rzeczy bez uzgodnienia, zmuszanie do spłacania długów.

5. **Zaniedbanie** – polega na niezaspokajaniu podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych. Zaniedbaniem nazywamy m.in.: pozbawianie jedzenia, picia, schronienia, ubrania, brak pomocy w chorobie, nie udzielenie niezbędnej pomocy, uniemożliwianie dostępu do miejsc zaspokojenia podstawowych potrzeb: mieszkania, kuchni, łazienki, łóżka.

SKUTKI DOŚWIADCZANEJ PRZEMOCY

W początkowej fazie występowania przemocy w rodzinie jej efekty mogą być łatwo ukrywane. Dla osób z zewnątrz są widoczne dopiero, gdy jest zagrożone zdrowie bądź życie osoby doświadczającej przemocy. Skutki doświadczanej przemocy mogą być rozległe i widoczne w każdym obszarze funkcjonowania. Można wyróżnić:

- **obszar fizyczny**, gdzie występują uszkodzenia ciała, np.: siniaki, stłuczenia, zadrapania, obrzęki i otarcia naskórka na całym ciele, krwawe wybroczyny podskórne, rany cięte i klute oraz otwarte rany w nietypowych miejscach, częste złamania kości, nietypowe ślady po oparzeniach oraz liczne blizny, trwałe ubytki włosów, nieleczone skaleczenia, zakażenia, infekcje, widoczna trudność w chodzeniu lub siadaniu,
- **obszar psychologiczny** np.: napięcie psychiczne, zaburzenia pamięci i koncentracji, chwiejność emocjonalna, wybuchowość, niepokój, poczucie zagrożenia, nasilony lęk oraz napady paniki, depresja, bierność, zależność, poczucie winy, zaniżone poczucie własnej wartości, brak poczucia wpływu na sytuację, zespół stresu pourazowego (PTSD), niekontrolowane wybuchy złości oraz akty agresji, myśli i próby samobójcze, trudność nawiązania kontaktu, nieufność, wrogość oraz izolacja społeczna, nadużywanie alkoholu, narkotyków lub leków.
- **obszar zdrowotny** np.: nadpobudliwość, migreny i bóle głowy, różnorodne bóle chroniczne, dolegliwości ze strony układu mięśniowo – szkieletowego (bóle szyi i pleców), poczucie zmęczenia oraz bezsenność, bóle w śródpiersiu oraz palpacje serca, zaburzenia ze strony przewodu pokarmowego, czy też choroby psychosomatyczne.

Osoby doświadczające przemocy cechują się zazwyczaj niską samooceną pasywnością i wiarą, że nikt oprócz ich samych nie może im pomóc w rozwiązaniu istniejącej przemocy. Wierzą we wszystkie mity dotyczące związków wypełnionych przemocą i mają tradycyjne

poglądy na dom oraz jedność rodziny. Przyjmują przekonania sprawcy i wierzą w stereotyp seksualnej roli kobiety w małżeństwie i używanie seksu do stwarzania klimatu intymności, w celu uniknięcia przemocy i przeciwdziałania jej.

Ofiary przemocy w rodzinie najczęściej odczuwają cierpienie fizyczne i psychiczne, lęk, smutek, gniew, agresję (najczęściej jest ona tłumiona), są w depresji.

DZIECKO JAKO OFIARA I ŚWIADEK PRZEMOCY

W rodzinach dysfunkcyjnych dzieci często są odbiorcami różnego rodzaju przemocy. Jednak bez względu na to czy są bezpośrednimi odbiorcami czy tylko świadkami jakiegokolwiek rodzaju przemocy to niepodważalnym pozostaje fakt, że najbardziej uszkodzona jest zawsze ich psychika. Rany psychiczne są zawsze najtrudniejsze do zaleczenia i wpływają negatywnie na dorosłe życie dziecka.

Dzieci znajdujące się w sytuacji przemocy domowej nie są tylko biernymi obserwatorami, ale w obronie własnej i rodziny są w stanie wymyśleć i zastosować różnego rodzaju strategie działań, aby przeciwstawić się sprawcy. Dzieci nie wymyślają przemocy domowej, mogą jej zaprzeczać lub tłumaczyć sprawcę, wszystko jednak zależy od konkretnej sytuacji i psychiki oraz emocji dziecka.

W sytuacjach fizycznej agresji dzieci potrafią interweniować i bronić bitego rodzica, nie zdając sobie w tym momencie sprawy z zagrożenia urazami fizycznymi. Wchodzą wówczas w rolę opiekuna wobec rodzica, który jest maltretowany. Dziecko opiekun boi się rozstania z pokrzywdzonym rodzicem i robi wszystko, by być przy nim cały czas np. symuluje choroby, by nie pójść do szkoły. Mogą u dzieci w takich sytuacjach pojawiać się fantazje dotyczące zabicia agresywnego rodzica lub dania mu nauczki, aby zostawił ofiarę w spokoju. By chronić osoby doświadczające przemocy, dzieci mogą próbować odciążać je w pracach domowych, opiece nad młodszym rodzeństwem, licząc, że przyniesie to spokój w domu.

Zdarza się, że dziecko obwiniania się za to, co dzieje się domu. W tej sytuacji dziecko nie rozumiejąc mechanizmów procesu przemocy uważa, że to ono powoduje nieszczęścia rodziny i jest przyczyną przemocy.

Inną reakcją dziecka na przemoc w rodzinie jest unikanie osoby stosującej przemoc - wszędzie jest bezpieczniej niż w zasięgu sprawcy. Szukają bezpieczeństwa poza domem, często wikłając się w kłopoty.

Dzieci dotknięte przemocą wysyłają do otoczenia pewne sygnały w postaci charakterystycznych zachowań np.: brak apetytu, nadmierne objadanie się, zaburzenia snu (np. koszmary senne, trudności z zasypianiem, częste wybudzanie się) moczenie nocne,

trudności z koncentracją, agresja wobec innych dzieci, niechęć do zabawy, uporczywy smutek, kłopoty w nauce, brak kształtowania w dziecku prawidłowych postaw społecznych, spustoszenie w psychice dziecka. Osoby dorosłe wychowane w tych rodzinach, charakteryzują się następującymi cechami:

- w sferze poznawczej

- tożsamość męska oparta na dominacji i próbach podporządkowania innym;
- głęboko zakorzeniony stosunek władzy i posłuszeństwa jako determinanty relacji z innymi ludźmi - silne przekonanie o posiadaniu kogoś (np. moja żona, moje dzieci – moja własność);
- przekonanie o tym, że najlepszą drogą do uzyskania szacunku jest wywołanie lęku, obawy, respektu;
- traktowanie kobiety jako gorszej, innej, autorytarne poglądy;
- rozwiązywanie konfliktów za pomocą siły

- w sferze emocjonalnej

- niska wrażliwość, brak empatii, niepewność, zwłaszcza w sferze tożsamości;
- niskie poczucie własnej wartości, łatwość przeżywania złości i gniewu;
- zaborczość, zazdrość oraz lęk przed porzuceniem.

- w sferze behawioralnej

- zachowania agresywne – słaba samokontrola, przymus i kontrolowanie;
- bicie i poniżanie, maltretowanie, szantaż;
- wnikliwe obserwowanie błędów i deficytów ofiary, gwałty.

DIAGNOZA

Przemoc jest często zjawiskiem ukrywanym i trudnym do dokładnego oszacowania. Ofiary i bezpośredni świadkowie przemocy są zastraszone i tkwią w przekonaniu, że nie ma dla nich wyjścia. Nie szukają pomocy instytucjonalnej. Pomoc ofiarom przemocy wymaga podejmowania działań interdyscyplinarnych, które powinny obejmować wsparcie psychologiczne, prawne, medyczne i socjalne. Dużym utrudnieniem w diagnozowaniu zjawiska przemocy w rodzinie jest uzyskanie rzeczywistych danych charakteryzujących jej rozmiar. W każdym środowisku lokalnym ofiary przemocy w rodzinie mogą zwrócić się do ośrodków pomocy społecznej, do których zadań należy m.in. zwalczanie skutków przemocy w rodzinie, umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których same nie są w stanie pokonać.

W związku z koniecznością zdiagnozowania problemu przemocy w Powiecie Toruńskim przedstawione dane określają skalę problemu.

Tabela. 1

Rodziny dotknięte przemocą w latach 2012 – I poł. 2014 r.

Nazwa Gminy	2012	2013	I poł. 2014
MOPS Chełmża	17	30	35
GOPS Chełmża	6	14	5
Czernikowo	21	19	11
Lubicz	36	31	9
Łubianka	3	8	2
Łysomice	7	8	13
Obrowo	25	17	20
Zławieś Wielka	9	17	7
Wielka Nieszawka	3	2	1
RAZEM :	127	146	103

Źródło: dane z ośrodków pomocy społecznej z terenu powiatu toruńskiego

Z zebranych danych wynika, że do ośrodków pomocy społecznej w latach 2012 do I poł. 2014 r. wpływało rocznie od 127 do 146 wniosków. Z danych dotyczących I półrocza 2014 r. wynika, że ilość wniosków wynosi 103 przypadki.

Dane te wskazują, że coraz większa liczba osób dotkniętych przemocą korzysta z pomocy i wsparcia ośrodków. Przemoc występująca w rodzinie często powiązana jest w różnymi trudnościami i dysfunkcjami z jakimi musi zmierzyć się rodzina. Liczne badania i opracowania dotyczące przemocy występującej w rodzinach potwierdzają, że często jest ona następstwem występującego w rodzinie problemu alkoholizmu. Zebrane z poszczególnych gmin dane potwierdzają ten stan rzeczy. Na dysfunkcjonalność rodziny w sposób podobny wpływają stosowane coraz częściej substancje psychoaktywne zażywane przez sprawców przemocy domowej.

Tabela. 2

Osoby objęte pomocą społeczną z powodu przemocy wynikającej z problemu alkoholowego w latach 2012–I poł. 2014 r.

Nazwa Gminy	2012	2013	I poł. 2014
MOPS Chełmża	24	83	68
GOPS Chełmża	1	4	3
Czernikowo	3	5	3
Lubicz	30	28	16
Łubianka	2	6	2
Łysomice	3	5	7
Obrowo	4	3	3
Zławieś Wielka	4	5	2
Wielka Nieszawka	1	1	0
RAZEM :	72	140	104

Źródło: dane z ośrodków pomocy społecznej w terenie powiatu toruńskiego

Z uzyskanych danych wynika że ofiary przemocy nie decydują się na kierowanie spraw do Sądu z uwagi na różne czynniki. Nawet jeśli informacja o stosowaniu przemocy w rodzinie trafi do pracownika socjalnego i wdroży on różne formy pomocy i wsparcia dla członków tej rodziny, to w większości przypadków ofiary wycofują się z procedury i doprowadzenia sprawy do końca, czyli postawienia zarzutów sprawcy.

Potwierdzają to poniższe dane. Ilość spraw zgłaszanych przez ośrodki pomocy społecznej na przełomie 2012 – I poł. 2014 r. maleje. Nie znaczy to, że ilość aktów przemocy w rodzinie zmniejsza się.

Tabela 3.

Liczba spraw dotyczących przemocy w rodzinie skierowanych przez OPS do Sądu w latach 2012 - I poł. 2014 r.

Nazwa Gminy	2012	2013	I poł. 2014
MOPS Chełmża	0	0	0
GOPS Chełmża	0	1	2
Czernikowo	0	0	2
Lubicz	10	7	2
Łubianka	0	0	0
Łysomice	0	2	0
Obrowo	3	2	0
Zławieś Wielka	1	1	1
Wielka Nieszawka	0	0	0
RAZEM :	14	13	7

Źródło: dane z ośrodków pomocy społecznej w terenie powiatu toruńskiego

W związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie podejmowana jest procedura zakładania „Niebieskiej Karty”.

Podejmowanie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą w rodzinie odbywa się w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty” i nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą w rodzinie. Procedura wszczynana jest w sytuacji, gdy dany podmiot w toku prowadzonych czynności służbowych lub zawodowych powziął podejrzenia stosowania przemocy wobec członków rodziny lub w wyniku zgłoszenia dokonanego przez członka rodziny lub przez osobę będącą świadkiem przemocy w rodzinie. Pracownik socjalny danej jednostki pomocy społecznej diagnozuje sytuację i potrzeby osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, udziela kompleksowych informacji o możliwościach uzyskania pomocy, w szczególności psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej, o instytucjach i podmiotach świadczących specjalistyczną pomoc, formach

pomocy dzieciom doznającym przemocy w rodzinie, możliwościach podjęcia dalszych działań mających na celu poprawę sytuacji osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie.

Porównując dane z gmin Powiatu Toruńskiego można zaobserwować do 2012 r. wzrost zakładanych „Niebieskich Kart”. W latach wcześniejszych więcej „Niebieskich Kart” wypełniali funkcjonariusze policji podczas podejmowanych interwencji w rodzinie. Od kilku lat, co wynika też z danych, uzyskanych z ośrodków pomocy społecznej wzrasta liczba stosowania Procedury „Niebieskiej Karty” w rodzinach dotkniętych przemocą. Od 2010 r. zgodnie z przepisami stosowanie procedury „Niebieskiej Karty” nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą. Oprócz przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej i policji, może być realizowana przez komisje rozwiązywania problemów alkoholowych, pracowników oświaty i ochrony zdrowia w przypadku podejrzenia zaistnienia przemocy w rodzinie.

Tabela 4.

Liczba wypełnionych przez Ośrodki Pomocy Społecznej „Niebieskich Kart” w latach 2012 - I poł. 2014 r.

Nazwa Gminy	2012	2013	I poł. 2014
MOPS Chełmża	12	24	22
GOPS Chełmża	9	15	6
Czernikowo	4	3	0
Lubicz	16	23	5
Łubianka	1	3	2
Łysomice	0	2	0
Obrowo	24	14	18
Zławieś Wielka	2	2	0
Wielka Nieszawka	1	1	0
RAZEM :	72	89	55

Źródło: dane z ośrodków pomocy społecznej z terenu powiatu toruńskiego

Zmiana ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w 2010 r. wprowadziła możliwość odebrania przez pracownika socjalnego dziecka z jego rodziny w sytuacji bezpośredniego zagrożenia jego życia lub zdrowia, w związku z występującą przemocą. Decyzję o odebraniu dziecka i umieszczeniu go w rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo-wychowawczej pracownik socjalny może podejmować wspólnie np. z funkcjonariuszem Policji oraz przedstawicielem służby zdrowia.

Z analizy danych wynika, że wzrasta liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej z powodu przemocy w rodzinie. Przemoc wobec dziecka przybiera różne formy. Nie jest to tylko bicie i stosowanie jej wobec innych członków rodziny. Przemocą jest również niezaspokajanie podstawowych potrzeb dziecka bytowych, emocjonalnych oraz zaniedbywanie wychowawcze. Przyczyny tak pojmowanej przemocy są różne, jednak faktem jest to że dzieci trafiają do różnych form pieczy zastępczej.

Tabela 5.

Liczba dzieci umieszczonych w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej w okresie 2012 r. – I kwartał 2016 r. w wyniku podjętych interwencji dotyczących m.inn. przemocy w rodzinie.

Rodzinna piecza zastępcza	2012	2013	2014	2015	I kwartał 2016
	177	170	181	192	193
Instytucjonalna piecza zastępcza	23	21	15	18	20

Źródło: dane z Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Toruniu

Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w różnych formach zgodnie z postanowieniami Sądu Rodzinnego, ma niestety tendencje wzrostu.

CELE PROGRAMU PROFILAKTYCZNEGO

Cel Główny: Ograniczenie problemu i skutków stosowania przemocy poprzez prowadzenie działań profilaktycznych mających na celu udzielenie specjalistycznej pomocy - zwłaszcza w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie.

Dziecko wychowujące się w rodzinie skażonej przemocą nosi w swojej psychice rany, które są pozornie niewidoczne. Niestety takich ran czas nie zablizni. Młody człowiek pozostawiony sam sobie bez pomocy nie udźwignie obciążeń psychicznych z dzieciństwa. Dlatego też priorytetem tego programu będzie udzielanie pomocy psychologiczno - pedagogicznej dzieciom przebywającym w pieczy zastępczej, które doznały przemocy w rodzinie bądź były jej świadkami.

Cele szczegółowe:

1. Odbudowa poczucia własnej wartości i nauka budowania relacji międzyludzkich.
2. Uwrażliwianie rodziców zastępczych na problemy natury psychologicznej, powstałych w wyniku doznawanej przemocy w rodzinie biologicznej.
3. Udzielanie pomocy psychologicznej i podejmowanie działań terapeutycznych w przepracowywaniu traumatycznych doświadczeń związanych z przemocą doznaną przez dziecko.
4. Promowanie wśród młodzieży prawidłowego modelu rodziny jako miejsca zapewniającego bezpieczeństwo, poszanowanie wzajemne, miłość oraz stosowanie prawidłowego stylu wychowania, celem kształtowania osobowości do pełnienia ról społecznych.
5. Uwrażliwianie społeczności lokalnych na przemoc jako zjawisko negatywne oraz uświadomienie o obowiązku reagowania na przemoc w otoczeniu, a zwłaszcza na tą która bezpośrednio czy pośrednio dotyka dzieci.
6. Tworzenie warunków do powrotu dziecka do rodziny naturalnej.

ADRESACI PROGRAMU

ADRESATAMI niniejszego programu będą przede wszystkim :

- dzieci umieszczone w rodzinach zastępczych na terenie Powiatu Toruńskiego , które zostały dotknięte bezpośrednio przemocą lub były jej świadkami,
- rodziny zastępcze sprawujące opiekę nad dzieckiem będącym ofiarą lub świadkiem przemocy w rodzinie biologicznej,
- pracownicy instytucji zajmujących się rodziną,
- pracownicy instytucji oświatowych,
- społeczności lokalne.
- Realizacja programu odbędzie się przy współpracy w szczególności z :
- ośrodkami pomocy społecznej z terenu Powiatu Toruńskiego,
- placówkami oświatowymi,

- organizacjami społecznymi i pozarządowymi,
- Policją.

HARMONOGRAM DZIAŁAŃ PROGRAMOWYCH

Cele szczegółowe	Zadania	Realizatorzy	Termin realizacji
<p>1.Odbudowa poczucia własnej wartości, nauka budowania prawidłowych relacji międzyludzkich.</p> <p>2.Udzielanie pomocy psychologicznej i podejmowanie działań terapeutycznych w przepracowywaniu traumatycznych doświadczeń związanych z przemocą doznaną przez dziecko.</p>	<p>- Specjalistyczne poradnictwo dla dzieci i młodzieży dotkniętej przemocą.</p> <p>- Kierowanie do specjalistów z zakresu terapii, uzależnień, pracy socjalnej, prawa i medycyny.</p>	PCPR Toruń, Toruńskie Stowarzyszenie Aktywności Społecznej, placówki oświatowe, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, ośrodki pomocy społecznej, policja, służba zdrowia.	2016-2020
<p>3.Udzielenie wsparcia rodzinom zastępczym wychowującym dzieci dotknięte przemocą domową poprzez zwiększenie świadomości na temat niwelowania jej negatywnych skutków poprzez działania terapeutyczne oraz kształtowanie prawidłowych postaw społecznych.</p> <p>4. Promowanie wśród młodzieży prawidłowego modelu rodziny jako miejsca zapewniającego bezpieczeństwo, poszanowanie wzajemne, miłość oraz stosowanie prawidłowego stylu wychowania celem kształtowania osobowości do pełnienia ról społecznych.</p>	- Poradnictwo i szkolenia dla rodzin zastępczych oraz dzieci i młodzieży dotkniętych przemocą	PCPR Toruń, Toruńskie Stowarzyszenie Aktywności Społecznej	2016-2020
5. Uwrażliwianie społeczności lokalnych na przemoc jako zjawisko negatywne oraz uświadomienie o obowiązku reagowania na przemoc w	- Spotkania edukacyjne dla społeczności lokalnych i wszystkich służb lokalnie pracujących z	PCPR Toruń, ośrodki pomocy społecznej,	2016-2020

<p>otoczeniu, a zwłaszcza na tą która bezpośrednio czy pośrednio dotyka dzieci.</p> <p>6. Tworzenie warunków do powrotu dziecka do rodziny naturalnej</p>	<p>dzieckiem i rodziną.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Organizowanie konferencji i debat na temat przemocy domowej ze szczególnym zwróceniem uwagi na problem wobec dzieci. - Organizowanie kampanii informacyjno-edukacyjnych na temat przeciwdziałania przemocy w rodzinie w wyniku których dzieci znalazły się w pieczy zastępczej - Praca z rodziną biologiczną dziecka przebywającego w pieczy zastępczej w zakresie przywracania jej funkcji opiekuńczo-wychowawczych. - Wprowadzanie nowych metod pracy z rodziną, w celu utrzymania wychowania dziecka w rodzinie (np. przez asystenta/koordynatora). - Wspieranie rodzin naturalnych w opiece nad dzieckiem poprzez pomoc materialną, socjalną, terapeutyczną. - Zwiększanie aktywności społecznej i zawodowej rodzin naturalnych. - Realizacja programu korekcyjno-edukacyjnego dla sprawców przemocy w rodzinie. 	<p>Toruńskie Stowarzyszenie Aktywności Społecznej, jednostki oświatowe</p>	
---	---	--	--

REALIZACJA PROGRAMU

Powiatowy Program Profilaktyczny Pomocy Dzieciom w wieku od 14 do 18 lat dotkniętych przemocą domową lub będących jej świadkami, które na mocy postanowienia Sądu przebywają w pieczy zastępczej na lata 2016 – 2020, skierowany jest do dzieci przebywających w pieczy zastępczej, rodzin zastępczych oraz rodzin zagrożonych przemocą. Program będzie koordynowany przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Toruniu, które przy jego realizacji będzie współpracować między innymi z ośrodkami pomocy społecznej, z komendami Policji, poradnią psychologiczno-pedagogiczną, placówkami oświatowymi, organizacjami pozarządowymi.

W celu monitorowania realizacji niniejszego programu zbierane będą następujące dane:

- Liczba spotkań rodziców i dzieci z psychologiem,
- Liczba spotkań edukacyjnych przeprowadzonych z młodzieżą,
- Liczba spotkań edukacyjnych z rodzicami zastępczymi poszerzających wiedzę na temat potrzeb i pracy z dziećmi dotkniętymi przemocą lub będącymi świadkami przemocy w rodzinach biologicznych,
- Liczba spotkań edukacyjnych z osobami pracującymi w oświacie i w ośrodkach pomocy społecznej, poszerzających wiedzę na temat potrzeb i pracy z dziećmi dotkniętymi przemocą lub będącymi świadkami przemocy w rodzinach biologicznych,
- Liczba spotkań w społecznościach lokalnych na temat negatywnego wpływu skutków przemocy na rozwój dziecka w rodzinie przemocowej.

Zebrane dane posłużą do opracowania sprawozdania z działań programowych oraz do podjęcia działań ewaluacyjnych.

FINANSOWANIE PROGRAMU

Środki na realizację niniejszego programu mogą pochodzić z różnych źródeł, np.: z budżetu państwa, środków własnych samorządu, środków własnych samorządów gmin, środków pozyskanych z funduszy strukturalnych, ze środków własnych instytucji współuczestniczących, innych funduszy. Planowanie wydatków na poszczególne zadania będzie dokonywane corocznie, po uzyskaniu informacji o wysokości środków finansowych na dany rok.

MONITORING I SPRAWOZDAWCZOŚĆ, EWALUACJA PROGRAMU

Monitorowanie programu odbywać się będzie poprzez sporządzanie rocznych sprawozdań z realizacji programu (w tym w oparciu o okresowe informacje od podmiotów zaangażowanych w jego realizację), które przedkładane będą odpowiednim władzom Powiatu Toruńskiego.

W oparciu o zebrane dane, raz w roku będzie dokonywana ewaluacja programu celem sprawdzenia jego skuteczności, trafności i określenia ewentualnych zmian w przyszłości.

PRZEWIDYWANE EFEKTY REALIZACJI PROGRAMU

1. Podniesienie poczucia własnej wartości dzieci i młodzieży dotkniętej przemocą w rodzinie.
2. Przepracowanie i niwelowanie bolesnych wspomnień oraz nauka budowania prawidłowych relacji rówieśniczych i międzyludzkich w rodzinie i społeczności lokalnej.
3. Zdobycie wiedzy poprzez ukazywanie modelu prawidłowo funkcjonującej rodziny jako miejsca zaspokojenia potrzeb emocjonalnych i środowiska kształtowania społecznie pożądanych postaw.
4. Podniesienie poziomu wiedzy rodziców zastępczych na temat pracy z dziećmi obciążonymi przejściami traumatycznymi, powstałymi w wyniku przemocy domowej.
5. Uświadomienie w społecznościach lokalnych wpływu przemocy domowej na rozwój i psychikę dziecka.
6. Wzrost świadomości społecznej na temat dostępności do instytucji pomocowych w zakresie rozwiązywania problemów wynikających z sytuacji kryzysowych.
7. Podniesienie kompetencji osób zaangażowanych w pracę na rzecz rodzin zagrożonych przemocą.

ZAKOŃCZENIE

Powiatowy Program Profilaktyczny Pomocy Dzieciom w wieku od 14 do 18 lat dotkniętych przemocą domową lub będących jej świadkami, które na mocy postanowienia Sądu przebywają w pieczy zastępczej na lata 2016 – 2020, jest nieodłącznym elementem „Programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie w Powiecie Toruńskim na lata 2014-2018 przyjętego uchwałą Rady Powiatu Toruńskiego nr XLVIII/240/2014 z dnia 29 października 2014 r.

Działania związane z realizacją programów profilaktycznych są nie mniej ważne niż działania związane z niwelowaniem skutków przemocy w rodzinie.

Realizacja powyższego programu profilaktycznego obejmującego promowanie i wdrażanie prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci zagrożonych przemocą, ma także na celu poprawę stanu bezpieczeństwa rodziny zastępczej, w której przebywają dzieci.

Program jest dokumentem otwartym, może podlegać w zależności od potrzeb weryfikacjom i modyfikacjom.

Załącznik Nr 2 do Uchwały Nr XX/119/2016
RADY POWIATU TORUŃSKIEGO
z dnia 24 sierpnia 2016 r.

**POWIATOWY PROGRAM DZIAŁAŃ PROFILAKTYCZNYCH
W ZAKRESIE PROMOWANIA I WDRAŻANIA PRAWIDŁOWYCH
METOD WYCHOWAWCZYCH W STOSUNKU DO DZIECI
W RODZINACH ZAGROŻONYCH PRZEMOCĄ W RODZINIE
W POWIECIE TORUŃSKIM NA LATA 2016-2020**

Toruń 2016 r.

WSTĘP

Przemoc jest zjawiskiem negatywnym, występującym w społeczeństwach niezależnie od statusu społecznego, poziomu intelektualnego, zasobów materialnych czy wyznawanego światopoglądu. Bez względu na jej rodzaj ma ona zawsze mroczne oblicze, a jej skutkiem jest zawsze krzywda, którą ponosi ofiara przemocy. Przemoc może wystąpić na wielu płaszczyznach, ale zawsze najbardziej bulwersuje ta, która dotyczy najsłabszych w rodzinie czyli dzieci.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. zapewnia ochronę praw dziecka, a organy władzy publicznej zobowiązane są do ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją. Konstytucja gwarantuje również dzieciom pozbawionym opieki rodzicielskiej prawo do opieki i pomocy władz publicznych.

Konwencja Praw Dziecka z dnia 20 listopada 1989 r., przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dotyczy osób, które nie ukończyły 18 roku życia. Dokument ten zawiera katalog praw i wolności, w skład którego wchodzi między innymi: prawa i wolności osobiste (prawo do życia i rozwoju, prawo do tożsamości, do swobody myśli, sumienia i wyznania, do wyrażania własnych poglądów i występowania w sprawach dotyczących dziecka w postępowaniu administracyjnym i sądowym, prawo do wychowania w rodzinie i kontaktów z rodzicami w przypadku rozłączenia z nimi, prawo do wolności od przemocy fizycznej lub psychicznej, wyzysku, nadużyć seksualnych i wszelkiego okrucieństwa); prawa socjalne (prawo do odpowiedniego standardu życia, do ochrony zdrowia, do zabezpieczenia socjalnego, wypoczynku i czasu wolnego); prawa kulturowe (prawo do nauki bezpłatnej i obowiązkowej w zakresie szkoły podstawowej, prawo do korzystania z dóbr kulturowych, inne).

Powszechnie wiadomo, że dziecko dla pełnego i harmonijnego rozwoju swej osobowości powinno wychowywać się w środowisku rodzinnym, w atmosferze szczęścia, miłości i zrozumienia. Jednocześnie rodzina ma obowiązek zapewnienia dziecku optymalnych dla jego rozwoju warunków bytowych, ponieważ dziecko ze względu na swoją niedojrzałość fizyczną oraz umysłową wymaga szczególnej opieki i troski.

Szczęśliwe dzieciństwo jest więc gwarantem prawidłowo funkcjonującej jednostki w życiu dorosłym. Aby jednak dobrze ukształtować w dziecku prawidłowe postawy i wyposażać w umiejętności i wartości społecznie akceptowane, potrzebne są odpowiednie umiejętności wychowawcze, które powinni posiadać i stosować rodzice i najbliższa rodzina.

Spośród wielu aktów prawnych regulujących sprawy przeciwdziałania przemocy w rodzinie, między innymi ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w

rodzynie nakłada na powiaty zadania w zakresie opracowywania i realizację programów służących działaniom profilaktycznym, mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie.

Zapobieganie występowaniu oraz ograniczeniu skali i skutków zjawiska przemocy wymaga systemowych i planowanych działań oraz współpracy wielu podmiotów zaangażowanych w pomoc rodzinie. Realizując wymogi ustawy Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Toruniu opracowało program profilaktyczny promujący prawidłowe metody wychowawcze w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą, który będzie realizowany na terenie Powiatu Toruńskiego.

PRAWNE UWARUNKOWANIA PROGRAMU

1. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1390),
2. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r., poz. 163 ze zm.),
3. Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014 – 2020 przyjęty Uchwałą Nr 76 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2014 r., Monitor Polski, poz. 445),
4. Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r. (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz.575),
5. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks Postępowania Karnego (Dz. U z 1997 r. Nr 89, poz. 555 ze zm.),
6. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieska Karta” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. z 2011 r., Nr 209, poz. 1245),
7. Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie obecnej sytuacji oraz przyszłych działań w zakresie zwalczania przemocy wobec kobiet (2004/2220 (INI)),
8. Konwencja o Prawach Dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. ratyfikowana przez Prezydenta Polski na mocy ustawy z dnia 21 września 1990 r. o ratyfikacji Konwencji o prawach dziecka.
9. Uchwała Nr XXIX/220/06 Rady Powiatu Toruńskiego z dnia 19 czerwca 2006 r. w sprawie uchwalenia Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych oraz Polityki Prorodzinnej w Powiecie Toruńskim w latach 2006 – 2016.

10. Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie w Powiecie Toruńskim na lata 2014-2018 przyjęty uchwałą Rady Powiatu Toruńskiego nr XLVIII/240/2014 z dnia 29 października 2014 r.

TEORIA

Rodzina biologiczna jako podstawowa komórka społeczna jest naturalnym środowiskiem wzrastania małego człowieka. To ona powinna zaspakajać wszystkie potrzeby dziecka, zarówno te biologiczne jak i psychiczne. Rodzice decydując się na dziecko powinni być świadomi swoich obowiązków i zapewnić dziecku nie tylko bezpieczne schronienie, ale również przygotować się mentalnie na jego przyjście.

To rodzice są pierwszymi nauczycielami, którzy tworzą podstawowe środowisko wychowawcze dziecka, mając fundamentalny wpływ na jego rozwój i funkcjonowanie. Dziecko uczy się w rodzinie podstawowych umiejętności życiowych, kształtuje swoją osobowość, tożsamość i przyswaja wzorce zachowań. W rodzinie kształtuje się światopogląd i przekonania o świecie, wartościach i zasadach. Jest ona miejscem socjalizacji młodego człowieka. Proces ten podlega określonym zasadom. Ważny jest także układ pełnionych ról, sposób osiągania różnych celów, zmaganie się z trudnościami oraz radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych.

Są jednak rodzice, którzy nie są przygotowani do pełnienia roli rodzica, a pojawienie się dziecka pojmują w kategoriach przypadku przyjmując dziecko jako ciężący obowiązek.

Nieodpowiedzialność i brak wiedzy to często droga do stworzenia rodziny dysfunkcyjnej, a więc takiej która nie potrafi i nie jest w stanie sprostać swoim obowiązkom wobec siebie wzajemnie. W każdej rodzinie dysfunkcyjnej najbardziej narażone na stres i wiele innych zagrożeń pozostaje dziecko. Dysfunkcyjność rodziny jest często fragmentem wielopokoleniowego procesu, który powoduje, że tkwi ona i raczej porusza się w swego rodzaju błędnym kole, nie potrafiąc się z niego wydostać o własnych siłach.

John Bradshaw (amerykański autor książek psychologicznych na temat funkcjonowania członków rodzin dysfunkcyjnych) w swojej książce "Zrozumieć rodzinę", zajmując się problemem rodzin dysfunkcyjnych wskazuje jakie cechy charakteryzują te rodziny:

- Brak w nich intymności,
- Dzieci często wstydzą się swojej rodziny,
- Mają utrwalone, zamrożone, sztywne role,

- Członkowie rodzin nie mogą zaspokoić swoich indywidualnych potrzeb, są one odkładane w czasie, dlatego prawie zawsze istnieje jakiś niewielki poziom złości i depresji,
- System komunikacji polega na otwartym konflikcie, albo na zgodzie na to, żeby nie było zgody, rzadko dochodzi tam do prawdziwego kontaktu,
- Jednostka istnieje dla rodziny, taką rodzinę trudno jest opuścić,
- Zasady są sztywne i nie zmieniają się, takimi zasadami są ogół kontrola, perfekcjonizm i oskarżanie,
- Jawne tajemnice są częścią kłamstw, które trzymają rodzinę w zamrożonym stanie, tajemnice te każdy zna i udaje, że o niczym nie wie,
- Zaprzeczanie konfliktom i frustracji tworzy sytuację, w której każdy chce osiągnąć swoje cele, daje to iluzję radzenia sobie z problemem,

Patologicznymi zjawiskami najczęściej zagrażającymi prawidłowemu funkcjonowaniu rodziny są między innymi:

- Niski poziom intelektualny związany często z brakiem umiejętności wychowawczych,
- Choroby psychiczne,
- Uzależnienia od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych,
- Brak pracy i złe warunki materialne,
- Sieroctwo zarobkowe (pozostawianie dzieci bez opieki lub pod opieką rodziny lub znajomych),
- Różne rodzaje przemocy,
- Brak więzi emocjonalnych związane z porzuceniem lub nieprawidłową opieką,
- Przerost wymagań wobec dziecka niezgodny z jego możliwościami rozwojowymi,
- Nadużycia emocjonalne wobec dziecka (dziecko powiernikiem rodzica, tworzenie z dzieckiem koalicji przeciw drugiemu rodzicowi),
- Nadmierna kontrola i nadopiekuńczość.

Wychowanie dziecka to obowiązek, jednak nie wszyscy rodzice posiadają umiejętności opiekuńczo-wychowawcze oraz odpowiedni zasób wiedzy. Obserwując skalę zjawiska i przyczyny umieszczania dzieci w rodzinach zastępczych i placówkach można określić zakres problemów i koniecznej pomocy dla rodziców w celu poprawy funkcjonowania rodzin przez nich stworzonych. Rodzice biologiczni dzieci potrzebują pomocy w:

- rozwiązywaniu problemów uszkadzających ich funkcjonowanie (alkoholizm, współzależnienie, problemy z dzieciństwa, itp.),

- określeniu swojej roli wobec dziecka, odpowiedzialności za jego wychowanie, zadań, jakie mają do wykonania,
- odzyskaniu poczucia, że są dla dziecka najważniejszymi osobami i mogą wywierać istotny wpływ na jego wychowanie,
- odnalezieniu w swoich życiowych doświadczeniach z okresu dzieciństwa i własnego rodzicielstwa mocnych stron,
- zdobyciu wiedzy dotyczącej rozwoju dziecka i umiejętności wychowawczych,
- odzyskaniu poczucia kompetencji i satysfakcji z roli rodzica.

DIAGNOZA

Najbardziej negatywnym zjawiskiem powodującym dysfunkcjonalność rodziny są różne formy przemocy, które przekładają się na wychowanie i rozwój dzieci oraz ich funkcjonowanie w społeczeństwie jako osób dorosłych. Brak wiedzy w zakresie zaspokajania potrzeb dziecka, umiejętności wychowawczych, brak świadomości w przekraczaniu granic systemu kar i nagród prowadzą często do przemocy.

Przemoc w rodzinach jest często zjawiskiem ukrywanym i trudnym do dokładnego oszacowania. Ofiary i bezpośredni świadkowie przemocy są zastraszone i tkwią w przekonaniu, że nie ma dla nich wyjścia, nie szukając pomocy instytucjonalnej. Pomoc ofiarom przemocy wymaga podejmowania działań interdyscyplinarnych, które powinny obejmować między innymi wsparcie psychologiczne, prawne, medyczne i socjalne.

Dużym utrudnieniem w diagnozowaniu zjawiska przemocy w rodzinie jest uzyskanie rzeczywistych danych charakteryzujących jej rozmiar. W każdym środowisku lokalnym ofiary przemocy w rodzinie mogą zwrócić się do ośrodków pomocy społecznej, do których zadań należy m.in. zwalczanie skutków przemocy w rodzinie, umożliwienie osobom i rodzinom przewyciężania trudnych sytuacji życiowych, których same nie są w stanie pokonać.

Skala problemów związanych ze stosowaniem przemocy w rodzinie jest z roku na rok coraz większa i ma tendencje wzrostu. Tylko w okresie od 2012 r. do I półrocza 2014 r. wpłynęło do gmin Powiatu Toruńskiego średnio około 130 wniosków w tej sprawie, a najwięcej osób z problemem przemocy korzystało ze wsparcia ośrodków w mieście Chełmża oraz gminach Lubicz i Obrowo.

Liczne badania i opracowania oraz zebrane dane dotyczące przemocy występującej w rodzinach i ich dysfunkcjonalność potwierdzają, że często jest ona następstwem występującego w rodzinie problemu alkoholizmu i stosowania coraz częściej substancji

psychoaktywnych zażywanych przez sprawców przemocy domowej. W okresie od 2012 r. do I połowy 2014 r. liczba osób w Powiecie Toruńskim objętych pomocą społeczną z powodu przemocy spowodowanej problemem alkoholowym wyniosła średnio 106 osób.

Często ofiary przemocy nie decydują się na kierowanie spraw do Sądu. Nawet przy wdrożeniu różnych form pomocy i wsparcia przez jednostki pomocy społecznej, to w większości przypadków ofiary wycofują się z procedury i tym samym nie jest możliwe postawienie zarzutów sprawcy. Również w badanym okresie 2012 r. – I połowy 2014 r. średnia liczba spraw zgłaszanych przez ośrodki pomocy społecznej wynosiła około 12.

W związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie podejmowana jest procedura interwencji w środowiskach i zakładania „Niebieskiej Karty”, co nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą w rodzinie. Procedura ta wszczynana jest w sytuacji, powzięcia podejrzenia stosowania przemocy wobec członków rodziny lub w wyniku zgłoszenia dokonanego przez członka rodziny lub przez osobę będącą świadkiem przemocy w rodzinie. Od 2010 r. zgodnie z przepisami stosowanie procedury Niebieskiej Karty nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą. Porównując dane z gmin Powiatu Toruńskiego można zaobserwować do 2012 r. wzrost zakładanych „Niebieskich Kart”, natomiast w latach wcześniejszych więcej Niebieskich Kart wypełniali funkcjonariusze Policji podczas podejmowanych interwencji w rodzinie. Oprócz przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej i Policji, powyższa procedura może być też realizowana przez gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych, pracowników oświaty i ochrony zdrowia, w przypadku podejrzenia zaistnienia przemocy w rodzinie.

Na podstawie danych PCPR w Toruniu w latach 2012 do I połowy 2014 r. Ośrodki Pomocy Społecznej wypełniały średnio około 72 „Niebieskich Kart”. W 2015 r. 133 osoby skorzystały z oferty placówek wspierających i udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie. Wzrasta także liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej z powodu przemocy w rodzinie. W okresie 2012 r. do I kwartału 2016 r. liczba małoletnich dzieci umieszczonych w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej z powodu przemocy w rodzinie wyniosła średnio około 201 osób.

ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

Profilaktyka przemocy w rodzinie ma na celu zmniejszenie liczby przypadków przemocy w rodzinie oraz próbę wyeliminowania tego problemu. Planowane podejmowane działania będą miały na celu eliminowania norm społecznych usprawiedliwień przemocy, łagodzenia stresu powodowanego nierównościami społecznymi, zmniejszania izolacji społecznej

(włączanie rodzin do sieci społecznych), edukacje społeczeństwa w zakresie postaw dyskryminujących.

Inny poziom prewencji będzie dotyczył przewidywania, identyfikacji czynników ryzyka występowania zachowań przemocowych. Ostatni poziom prewencji dotyczy opanowania przemocy w rodzinie, jej leczenie i kontrolowanie.

Pomoc rodzinie doświadczającej przemocy lub zagrożonej przemocą powinna odbywać się na wielu płaszczyznach. Tylko całościowe i interdyscyplinarne podejście do zjawiska przemocy może przynieść zadowalające rezultaty.

W związku z przedstawionymi danymi istnieje potrzeba podejmowania działań profilaktycznych i promowania prawidłowych postaw opiekuńczo - wychowawczych wśród rodzin zgodnie z obowiązującym prawodawstwem w tym zakresie.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie będzie realizować opracowany na lata 2016 - 2020 program służący działaniom profilaktycznym, mającym na celu udzielanie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie.

Priorytetem tego programu jest wzrost bezpieczeństwa dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą oraz niwelowanie skutków stosowania przemocy, poprzez podjęcie odpowiednich działań profilaktycznych w rodzinach, w których wystąpiło zjawisko przemocy lub w rodzinach nią zagrożonych. Ponadto adresatami tego programu mogą być społeczności lokalne gmin naszego Powiatu, które będą chciały podnosić poziom wiedzy z zakresu metod wychowania i przyjmowania prawidłowych postaw rodzicielskich.

CELE PROGRAMU

Celem głównym programu jest ograniczenie problemu przemocy i skutków stosowania przemocy poprzez prowadzenie działań profilaktycznych, mających na celu udzielanie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie.

Cele szczegółowe:

1. Udzielanie pomocy i wsparcia rodzinom dotkniętym przemocą domową poprzez zwiększenie świadomości na temat negatywnych skutków płynących ze stosowania przemocy na funkcjonowanie i psychikę wszystkich członków rodziny, a zwłaszcza dzieci w niej się wychowujących.
2. Działania profilaktyczne i pomoc rodzinom dysfunkcyjnym w przezwyciężaniu oraz eliminowaniu zagrożeń w nich występujących.

3. Szeroko pojęta edukacja rodzin na rzecz kształtowania prawidłowych postaw rodzicielskich, stosowanych metod wychowawczych oraz skutków płynących ze stosowania przemocy wobec dzieci i innych członków rodziny.
4. Propagowanie wśród społeczności lokalnych, zwłaszcza wśród młodych rodziców prawidłowych wzorców wychowania oraz uwrażliwiania i reagowania na różne formy przemocy w otoczeniu.
5. Zwiększenie dostępności do informacji o możliwościach uzyskania wsparcia i pomocy instytucjonalnej dla osób dotkniętych przemocą oraz wyrażających wole podnoszenia kompetencji rodzicielskich i wychowawczych.
6. Wsparcie szkoleniowe dla pracowników pomocy społecznej oraz jednostek oświatowych z zakresu przemocy w rodzinie, jej skutkach oraz sposobach reagowania i konsekwencjach niepodejmowania działań.

ADRESACI PROGRAMU

Adresatami niniejszego programu będą przede wszystkim:

- rodziny dotknięte przemocą oraz nią zagrożone,
- rodziny pragnące poszerzyć wiedzę i podnieść kompetencje wychowawcze,
- pracownicy instytucji zajmujących się rodziną,
- pracownicy instytucji oświatowych,
- społeczności lokalne.

Przy realizacji niniejszego programu Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Toruniu planuje współpracę między innymi z:

- ośrodkami pomocy społecznej z terenu Powiatu Toruńskiego,
- placówkami oświatowymi,
- służbami mundurowymi,
- pracownikami wymiaru sprawiedliwości,
- organizacjami pozarządowymi,
- kościołami i związkami wyznaniowymi.

PRZEWIDYWANE EFEKTY REALIZACJI PROGRAMU

1. Podniesienie wydolności wychowawczej i świadomości w rodzinach dotkniętych przemocą domową oraz rodzinach nią zagrożonych.
2. Uświadomienie problemów i wskazanie metod ich rozwiązywania w rodzinach dysfunkcyjnych.

3. Poprawa warunków rozwoju dzieci i młodzieży w rodzinach dotkniętych przemocą i nią zagrożonych.
4. Wzmocnienie rodzin przez edukowanie i propagowanie prawidłowych wzorców wychowania.
5. Zmiana postaw i zwiększenie wrażliwości społecznej na zagrożenie sytuacjami przemocowymi w społecznościach lokalnych.
6. Wzrost świadomości społecznej na temat dostępności do instytucji pomocowych w zakresie rozwiązywania problemów wynikających z sytuacji kryzysowych.
7. Podniesienie kompetencji osób zaangażowanych w pracę na rzecz rodzin zagrożonych przemocą
8. Podniesienie wiedzy i kompetencji wychowawczych w społecznościach lokalnych.

MONITORING I EWALUACJA

W celu monitorowania realizacji niniejszego programu zbierane będą następujące dane:

- Liczba przeprowadzonych spotkań edukacyjnych z rodzinami dotkniętymi i zagrożonymi przemocą domową.
- Liczba spotkań z rodzinami dysfunkcyjnymi.
- Liczba spotkań edukacyjnych podnoszących kompetencje wychowawcze rodziców, opiekunów dzieci jak i osób planujących rodziny.
- Liczba spotkań edukacyjnych z osobami pracującymi na rzecz rodzin.

Zebrane dane posłużą do opracowania sprawozdania z działań programowych oraz do podjęcia działań ewaluacyjnych.

Monitorowanie i ewaluacja Programu odbywać się będzie poprzez przedkładanie do 31 marca każdego roku Dyrektorowi Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Toruniu sprawozdań z realizacji Programu. Analizowany będzie faktyczny rozwój działań, ich ocena w zakresie zgodności z założeniami i celami programu. Ustalone efekty ujęte będą w corocznym sprawozdaniu z realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej.

HARMONOGRAM DZIAŁAŃ PROGRAMOWYCH

Cele szczegółowe	Zadania	Realizatorzy	Termin realizacji
1. Udzielenie pomocy i wsparcia rodzinom dotkniętym przemocą domową poprzez zwiększenie świadomości na temat negatywnych skutków płynących ze stosowania	Specjalistyczne poradnictwo dla rodzin dotkniętych przemocą lub nią zagrożonych.	PCPR Toruń, Ośrodki Pomocy Społecznej w Powiecie Toruńskim,	2016-2020

przemocy na psychikę i sposób funkcjonowania wszystkich członków rodziny, a zwłaszcza dzieci w niej się wychowujących.		Toruńskie Stowarzyszenie Aktywności Społecznej w Toruniu	
2.Działania profilaktyczne i pomoc rodzinom dysfunkcyjnym w przezwyciężaniu i eliminowaniu zagrożeń w nich występujących.	Poradnictwo i warsztaty dla rodzin dysfunkcyjnych	PCPR Toruń, Ośrodki Pomocy Społecznej w Powiecie Toruńskim, Toruńskie Stowarzyszenie Aktywności Społecznej w Toruniu, Ośrodki Edukacji Profilaktyki Uzależnień w Toruniu	2016-2020
3.Szeroko pojęta edukacja rodzin na rzecz kształtowania prawidłowych postaw rodzicielskich, stosowanych metod wychowawczych oraz skutków płynących ze stosowania przemocy wobec dzieci i innych członków rodziny.	Spotkania edukacyjne dla rodzin, mające na celu podniesienie wiedzy w zakresie stosowania prawidłowych metod wychowawczych	PCPR Toruń, Ośrodki Pomocy Społecznej w Powiecie Toruńskim, Toruńskie Stowarzyszenie Aktywności Społecznej w Toruniu, jednostki oświatowe	2016-2020
4.Propagowanie wśród społeczności lokalnych, a zwłaszcza wśród młodych rodziców prawidłowych wzorców wychowania oraz uwrażliwiania i reagowania na różne formy przemocy otoczeniu.	Spotkania edukacyjne dla społeczności lokalnych, mające na celu propagowanie prawidłowych wzorców wychowania oraz reagowania na przemoc w otoczeniu.	PCPR Toruń, Ośrodki Pomocy Społecznej Powiatu Toruńskiego, Toruńskie Stowarzyszenie Aktywności Społecznej w Toruniu, jednostki oświatowe, służby mundurowe	2016-2020
5. Zwiększenie dostępności do informacji o możliwościach uzyskania wsparcia i pomocy instytucjonalnej dla osób dotkniętych przemocą oraz wyrażających wole	Rozpropagowanie wśród mieszkańców Powiatu informacji o	PCPR Toruń, Ośrodki Pomocy Społecznej w Powiecie Toruńskim,	2016-2020

podnoszenia kompetencji rodzicielskich i wychowawczych.	możliwościach uzyskania wsparcia i pomocy w sytuacjach kryzysowych.	Toruńskie Stowarzyszenie Aktywności Społecznej w Toruniu, służby mundurowe	
6. Wsparcie szkoleniowe dla pracowników pomocy społecznej oraz jednostek oświatowych z zakresu przemocy w rodzinie, jej skutkach oraz sposobach reagowania i konsekwencjach niepodjęcia działań.	Szkolenia dla pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej, jednostek oświatowych.	PCPR Toruń, Toruńskie Stowarzyszenie Aktywności Społecznej w Toruniu, służby mundurowe	2016-2020

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Zakłada się finansowanie Programu ze środków własnych Powiatu oraz ze środków pozyskanych z innych zewnętrznych źródeł.

ZAKOŃCZENIE

Program pozostaje w ścisłej spójności z Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie w Powiecie Toruńskim na lata 2014-2018 przyjęty uchwałą Rady Powiatu Toruńskiego nr XLVIII/240/2014 z dnia 29 października 2014 r. i będzie wspólnie z nim monitorowany, jako że niektóre działania obu Programów są ze sobą zbieżne.

Program jest dokumentem otwartym i elastycznym, może podlegać okresowym weryfikacjom i niezbędnym modyfikacjom związanym ze zmieniającą się rzeczywistością społeczno-ekonomiczną, rozpoznawanymi na bieżąco potrzebami społeczności Powiatu Toruńskiego i wymogami prawa.